

העלון יוצא לעילוי נשמת מדיאנה נגימה בת חנינה לבית זוזאן ע"ה, ובעלה מיקיץ כצאני בר רחל ע"ה

שיעורו השבועי של מרן ראש הישיבה רבנו מאיר מאזוז שליט"א

ניתן לשמוע בשידור ישיר את שיעורו של מרן שליט"א בערוץ קול ברמה. או ב'קול נאמן': 079-9-367-367 או ב'קול בית נאמן': 079-9270505

בית נאמן

פרשת מטות - התרת נדרים

בשעה 22:00

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח" רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

נושאי השיעור:

א. התרת נדרים ע"י חכם. ב. הפתח של רבי עקיבא לחותנו. ג. לומר מתחילה "כלי נדר". ד. "הפרת נדרים" לאשה.

התרת נדרים

א. 'כתוב בפסוק וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר, זה הדבר אשר צוה ה' (במדבר ל"ב). כאן משה רבנו מלמד אותנו הלכות נדרים, שאדם שנדר דבר יהיה אחראי על המלים שלו, ולא יחל דברו. לכן האיש שנודר ואח"כ מתחרט על זה, צריך לעשות "התרת נדרים" ע"י חכם, והוא עוקר את הנדר מעיקרא. מתי החכם עוקר את הנדר? כאשר יש חרטה גמורה מצד הנודר על שנהג דבר מסויים של מצוה, וכבר לא יכול להמשיך לנהוג אותו, אם נהג אותו בכוונה להמשיך כך כל הזמן, צריך התרה אפילו נהג בו פעם אחת. ואם נהג בו בסתם ועשה אותו שלוש פעמים, ורוצה להפסיק אותו לחלוטין, צריך לעשות התרה. למשל אדם שהיה רגיל לקרוא פרקי שבת בכל שבת, והתרגל בזה כבר כמה שבתות, אח"כ ראה שזה כבד עליו ולא יכול להמשיך בזה, ילך אצל חכם שיעשה לו התרה. אמנם אנחנו עושים התרת נדרים בערב ראש השנה וכדו', אבל זו התרה כללית, ואם יש לאדם ענין מסויים צריך לעשות עליו התרה. הרב עובדיה ע"ה (ש"ת ביביע אומר ח"ב הא"ח סימן ל') כותב שאם אדם רוצה להתיר נדר רק לפעם אחת ואח"כ ממשיך בנדרו, כי הוא לא מרגיש טוב וכדו', לא צריך לעשות התרה בכלל. או למשל אשה שהיתה רגילה לשמוע תקיעת שופר כל ראש השנה, ושנה אחת לא מרגישה טוב ולא יכולה ללכת לבית הכנסת, וגם התוקע לא מוכן לבוא כי יש לו כמה אנשים שמוציא אותם ידי חובה, במקרה כזה אינה צריכה התרה בכלל. וגם לא צריך לומר לבעלה שיכוין עליה בהתרה, כי היא מבטלת את הנדר רק פעם אחת. וככה דעת הדגול מרבבה (חידו"ד סימן רי"ד ס"א) ועוד כמה פוסקים בזה. וגם הבן איש חי (ש"ב פרשת צו אות ט) פוסק ככה.³ (ועיינו בעלון מס' 124 אות י"ד).

חתנך שנדרת עליו זה אני

ב. "התרת נדרים", או בחרטה שיתחרט על עיקר הנדר, או שהחכם ימצא לו פתח להתיר את זה. מה הפירוש למצוא פתח? כמו שרבי עקיבא מצא פתח לחותנו "כלבא-שבוע", שהיה מאכיל רעבים בלי סוף, והיו נכנסים לביתו רעבים ויוצאים שבעים. ולכן נקרא "כלבא-שבוע", מי שנכנס רעב כמו כלב ח"ו יוצא שבע משם (גיטין ב"ו ע"א). אבל נדר על הבת שלו שלא יתן לה פרוטה אחת, כי היא רוצה להתחתן עם רועה צאן בן ארבעים שנה. אמר לה אביה: זה לא מתאים לך, אנחנו משפחה מכובדת של עשירים

1. הערת המערכת: השיעור הנוכחי נמסר ע"י מרן שליט"א לפני כשש שנים, בבית הכנסת בין מנחה לערבית.
2. רבי שמואל דרזי שהיה מקובל גדול (משומעי לקחו של הרב כדורי), בצעירותו היה עובר בין חמשה בתי כנסת בבגד שאין להם תוקע בראש השנה, ורוכב על אופניים ממקום למקום כדי לתקוע להם. ולדעת הבן איש חי (ש"ת רב פעלים ח"א סימן כ"ה) אפשר להתיר לרכב על אופניים בתנאים מסויימים (ולא כולם הסכימו איתו). ואם תוקע בכל מקום מאה קולות, זה יוצא לו חמש מאות קולות. ואין זמן ללכת לתקוע לעוד אנשים אחרים בבית.
3. אמנם בבן איש חי בשנה ראשונה (פרשת נצבים אות י"ז) משמע מדבריו להחמיר בזה. אבל בשנה שניה (שם) כתב שאם אשה נהגה מנהג מסויים, ואח"כ היה לה אונס שצריכה לבטל אותו ושוב חוזרת למנהג הראשון, אינה צריכה התרה.

ונכבדים, ואם תינשאי לו אדיר אותך מכל נכסי. אבל היא היתה חזקה ולא שמעה לו, ואמרה שהוא אדם טוב "צניע ומעלי" ובעל מדות טובות. היא שאלה את רבי עקיבא והסכים לה, אבל אמרה לו בתנאי שילך ללמוד תורה, והבטיח לה. מלה של רבי עקיבא זו מלה, ואפילו שהיה אז איש פשוט. אביה כעס עליה, והדיר אותה מכל נכסיו. הם התחתנו ונולד להם תינוק, אבל היו עניים מאד ולא היה להם מקום להשכיב אותו. לקחו תבן פשוט שהיה מצוי בכל מקום, והניחו עליו את התינוק. היא היתה בוכה, כי היתה רגילה בבית אביה למצעות ושטיחים מכובדים, "מטות זהב וכסף על רצפת בהט ושש ודר וסוחרת" (אסתר א' ו'), ואילו עכשיו ישנים על תבן. ולא עוד אלא שהיתה מניקה את התינוק, והתבן נכנס בשערות שלה, ורבי עקיבא היה מוריד את זה (עיינו הר"ן שם). והנה פתאום אליהו הנביא בדמות עני, דפק להם על הדלת ואמר להם: רבותי, נולד לנו תינוק, ואין לי מצע של תבן להשכיב אותו. רבי עקיבא אמר לו: יש לנו תבן ב"ה, "תבן הן ניתן לעבדיך" (ע"פ שמות ה' ט"ז). הביא לו, ואח"כ אמר לאשתו: הנה יש עניים שאין להם אפילו תבן, ולא צריכים להיות מפונקים יותר מדי (פעם האנשים היו פחות מפונקים מהיום והיו בריאים יותר). אליהו הנביא בא במיוחד כדי להרגיע את הזוג הזה עם התינוק שלהם.

ג. רבי עקיבא הלך ללמוד תורה. וחותנו כלבא-שבוע הלך אצל כל החכמים שימצאו פתח לנדר שלו, ולא מצאו לא פתח ולא חרטה, כי הוא אומר שלא מתחרט על הנדר אלא נדר בכל הרצינות, רק כיון שכבר התחתנה והיא מסכנה עניה מרודה ובעלה מחוץ לעיר, הוא רוצה לתת לה מנכסיו. ולא מצאו פתח לזה. כעבור כמה שנים, רבי עקיבא חזר לשם עם עשרים וארבעה אלף תלמידים, וכל העיר יצאו לקראתו בתופים ובמחולות. כלבא-שבוע לא ידע שזה חתנו רבי עקיבא, וחשב לעצמו: הנה הגיע חכם גדול לעיר, ובוודאי ימצא פתרון לבעיה שלי. הלך אליו, ואמר לו: כבוד הרב, יש לי שאלה גדולה. כבר עשרים וארבע שנים שאני אוכל את הלב שלי, כי הדרתי את הבת שלי מכל נכסי, מפני שהיא עקשנית ורוצה לקחת רועה צאן בטלן עם הארץ, והסברתי לה שזה לא מתאים לנו כי אנחנו מנכבדי ירושלים. אבל היא לא שמעה לי, והתחתנה איתו. ועכשיו כואב לי עליה כי היא נמצאת גלמודה עניה עם הילד שלה. אמר לו רבי עקיבא: נדרת ככה בגלל שהוא רועה צאן או בגלל שהוא עם הארץ? ענה לו: בגלל שהוא עם הארץ. שאל אותו: ואם היה יודע קצת תורה היית נודר את זה? אמר לו: ח"ו, אפילו היה יודע פרק משנה אחד או הלכה אחת או פסוק אחד, זה היה מספיק לי, העיקר שיהיה בן אדם ולא בור שלא יודע כלום. אמר לו רבי עקיבא: אתה יודע מי זה חתנך שנדרת עליו? זה אני. כלבא-שבוע התפלא על זה, ורבי עקיבא אמר לו: הנדר כולו בטל ומבוטל. (עיינו נדרים ג' ע"א וכתובות ס"ב ע"ב).

כל אדם יכול ללמוד ולגדול בתורה

ד. התוספות (כתובות ס"ג ע"א בד"ה אדעתא) שואלים: הרי בשעה שהוא נדר, רבי

לע"נ הרה"צ רבי שמואל בן מזל-טוב זאטובא עידאן זצ"ל

מייסד ישיבת כסא רחמים בא"ו ומנהלה לשי"ש. נ"ע כ"ד בתמוז התשנ"ז. תנצבה"א.

הקדשות והנצחות: 052-7430552

עורכים: הרה"ג אביחי טעדון, שלום דרעי, משה חזקיה שליט"א | עריכה ובקורת: הרה"ג רבי אלעד עידאן שליט"א

כל הזכויות שמורות ל"ע"י מוסד אורח צדיקים ע"י מוסדת חכמה ורחמים בריכה | לקבלת העלון: bait.neheman@gmail.com

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
19:05	20:20	21:58
19:23	20:22	21:55
19:13	20:23	21:56
19:21	20:20	20:53

אורח צדיקים שליט"א

גא להרב
בתפלה לרפואת
המנהלת
הרבנית צביה
בת חנה בתוך
שאר חולי ישראל

לרפואת
רבקה חיה
בת חנינה
אסנת

לעילוי נשמת
יוסף חי כהן
בן מסעודה

להצלת יום חור,
דניאל בוכריס, יונתן
מאמו, חיבה סופר
וכדי בוכריס וכו'.

לעילוי נשמת
בחייר רפאל בר כמנה
ל"ע חשון תשס"ב
חיה תארי בת שאשיה
ל"ע ה' אדר תשס"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ
מסעוד בן לאה
זמור ורעיתו
סולטנה בת
עזיזה זמור

עקיבא היה עם הארץ גמור, ואפילו היה שונא תלמידי חכמים (פסחים מ"ט ע"ב)⁴, ולפי ההלכה אסור לעשות פתח בדבר שנוול. וענו על זה, כיון שרבי עקיבא החליט ללכת ללמוד תורה, חזקה שכל מי שהולך ללמוד יהיה תלמיד חכם, ולכן זה לא נחשב נוול, כי מתחילה היה תנאי שילך ללמוד תורה. ובדורנו רואים את זה, שהרבה אנשים שהיו רחוקים מכל דבר בתורה, באו לשיבה והתחילו ללמוד, ואחרי כמה שנים כבר עושים מבחנים בהלכות, וגם זוכים במקום הראשון⁵. כל אדם יכול ללמוד תורה, וכל בעלי התשובה מעידים על זה. הרב עדין שטיינזלץ, שתרגם כל התלמוד לעברית עם פירושים ותמונות של החיים בזמן התלמוד⁶,

4. זה הטבע של כמה מהחילונים המסכנים היום, שלא יכולים לשמוע שם ה'. ואם שמעו שמפקד כותב לחיילים שלו: שמע ישראל, והקב"ה יעזור לכם. הם משתגעים מזה. החילוניים האלה גדלו ברוסיה על כפירה, ולימדו אותם מה שלא תראה לא תאמין בזה. פעם אחת היה מורה בקיבוץ מסויים, ואמר לתלמידים שלו: אתה רואים את השלחן? א"כ הוא קיים, אתם רואים את האור? א"כ הוא קיים, אתם רואים את הספר? א"כ הוא קיים. אתם רואים את ה' ענו לו: אנחנו לא רואים אותו. אמר להם: א"כ הוא לא קיים ח"ו. קם תלמיד אחד, ושאל את כולם: אתם רואים את השכל של המורה? ענו לו: אנחנו לא רואים אותו, אמר להם: א"כ הוא לא קיים... היום אלפי דברים שאנחנו לא רואים אותם, לפעמים ע"י משקפת או זכוכית מגדלת ולפעמים לא רואים גם בזה, וגם כל מיני כחות שנעלמים בעולם, וכי אתם חושבים שהעולם מתנהל מעצמו לבד? אבל גידלו אותם על כפירה, והם לא יכולים לראות אדם מאמין רח"ל, זה שגוען. בזמנו רוסיה היתה חרפת רעב, ומישהו אמר לחבריו: שמעתי אומרים באמריקה שיש להם גבינה, אמר לו: הם גם אומרים שיש אלקים וכי אתה מאמין בזה? כמו שאין את זה א"כ אין גם את זה. מטורפים שכמותם. והנה למרות הכל אמריקה נשארה בעושרה ובגבורתה, ובדולר שלה כתוב "באלקים אנחנו מאמינים" (פעם אמרת את זה במקום מסויים, ואחד התפלא: איפה כתוב את זה? אמרת לו: אם יש לך דולר תראה כתוב שם, באנגלית כמובן). ויש מפרשים שאין כוונתם כפשוטו, אלא הדולר זה האלהים שלהם. אבל זה לא נכון, כי הם מאמינים שיש בורא לעולם. אבל רוסיה שחרתה על דגלה כפירה, ירדה לתחתית. והיום התחילה לחזור בתשובה, ופוטין אומר שאנחנו אמנם בחופש בעולם של הדת, אבל מכבדים את המסורת היהודית. ופעם כתבו תשעה כרכים אנציקלופדיה של רוסיה, וכרך אחד שלם מוקדש ליהדות ברוסיה, על הרבנים והספרים והספרירה של חב"ד וכו'. וזה על כרחם כי אי אפשר לברוח מהקב"ה, "אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח" (תהלים קל"ט ז).

5. לפני כמה זמן היה מבחן ב"קול ברמה", על כל המשנה ברורה עם כל הסעיפים הקטנים, והבחור שזכה היה נכדו של הרב יצחק חזן (שהיה הרב בחיפה, מחבר שו"ת יחיה דעת. לא יחיה דעת הרגיל אלא עוד לפני כן), אבל הנכד היה רחוק לגמרי, כי בבית של אבא שלו לא היה שבת ולא כלום (ואולי היה קידוש בלבד), והתדרדר הרבה. יום אחד קיבל מכה, ובא לשיבה והתחיל ללמוד, אבל למד ברצינות. וכשעשו מבחן בהלכות שבת, הוא מסר את עצמו ולמד את זה, וקיבל מספר אחד.

6. למשל אנחנו קוראים בגמרא "נר", ורש"י (שבת כ"ט ע"ב בד"ה הנר) כותב שזה "קרויזייל" בלע"ז. מה רוצה רש"י? וכי אנחנו לא יודעים מה זה נר?! אלא בזמן רש"י הנר היה נר שנוע, ואילו בזמן הגמרא הנר היה אחר לגמרי, זה היה כמו קערה שטוחה עם שני נקבים אחד להכניס שמן ואחד להכניס פתילה, וכאשר השמן עומד להיגמר הפתילה נכבית, ומזיזים קצה הנר כדי שיכנס שמן לפתילה. לכן הגמרא (שבת י"ב ע"ב) אומרת שחוששים שמא יטה את הנר, מה יש להטות בזה? אלא הנר היה בצורה כזאת ואפשר להטות אותו. היום מצאו בחפירות את הנר הזה, והרב עדין מצייר אותו שם. רש"י שם (כ"ג ע"ב בד"ה שתי) מתאר אותו בצורה נפלאה, ואפילו שלא ראה אותו בעיניו רק קיבל מרבותיו, אתה יכול לצייר את זה עם התיאור של רש"י.

הוא גם חוזר בתשובה.

מתחילה יאמר "בלי-נדר"

ה. אמנם פתח לבד וחרטה לבד יכולים להתיר את הנדר, אבל כיון שבכל אחד יש כללים ופרטים שלא כל אחד יודע אותם, לכן בדורות האחרונים קבעו לעשות "פתח מתוך חרטה"⁸. ושואלים את האדם: האם אתה מתחרט על הנדר? ואומר שהוא מתחרט מעיקרא, ושואלים אותו: אם היית יודע בזמן הנדר שתתחרט היית נודר? והוא אומר שלא היה עושה את זה. וממילא הנדר מותר לו בזה. אבל אם נדר לעשות מצוה מסויימת, שאם יתחרט יפסיד את השכר שלה, אומרים בסגנון אחר (את השאלה הראשונה): האם אתה מתחרט על שלא אמרת "בלי-נדר"? והוא אומר שמתחרט על זה. וא"כ הוא שמח במצוה רק שהיה צריך לומר שזה בלי נדר. לכן כאשר אדם עשה דבר של מצוה ולא יכול לעמוד בו, למשל היה רגיל להפריש מעשר ופתאום ההכנסות שלו מועטות ולא יכול לעמוד בזה, צריך לומר שהוא מתחרט על שלא אמר "בלי-נדר", והנדר מותר בזה. ואם אמר "בלי-נדר" מתחילה, אין שום בעיה ולא צריך התרה. ואם חושש שישכח מזה, יכול לכתוב מההתחלה, "בלי נדר נהגתי מיום פלוני לתת מעשר כספים", וממילא יכול לבטל מתי שירצה

7. אח"כ ירדו עליו משתי סיבות: סיבה אחת, כי הוא שייך לחב"ד וצריך לרדת עליהם... סיבה שניה, כי הוא כתב ספר שמסביר על האישיות בתנ"ך בשפה שיבינו בדור החדש הזה. רופא אחד בבלינסון (נ"ר חיים סלומניסקי) אמר לי: למדתי תנ"ך בבית הספר ולא דיבר אל לבי, ואותו הדבר בתיכון ובאוניברסיטה. אבל כאשר שמעתי באוניברסיטה הפתוחה את השיעורים של הרב עדין, זה קנה אותי, כי הוא מברר לענין ומסביר ומחיה לך את האישיות האלה. פעם הביאו לי את הספר הזה שיצא עליו הקצף בערב כיפור, קראתי אותו, ובמוצאי כיפור החזרתי אותו, ואמרת להם שזה בסדר גמור. אמנם הוא כותב למשל שמששון דומה לגיבור במיתולוגיה היוונית (הרקולס), אבל לא שמשווה ביניהם, אלא בשביל החילוניים, שע"י ההסבר יבינו אחרת. יום אחד בעיתון יתד ז"ל כתבו נגדו עמוד ארוך בערב תשעה באב, מה אתם רוצים ממנו? זה! זה חכם שהדפיס 270,000 כרכים של התלמוד שלנו בשביל בעלי תשובה, וכל העולם לומדים בספרים האלה. אבל הם מחרפים ומגדפים אותו, והרבה רבנים חתמו נגדו שם. אבל הרב עובדיה ע"ה, לא הסכים לחתום על זה. מישהו קרוב משפחה של הרב עדין, סיפר לי שבאותו היום שכתבו עליו בעיתון, הוא התקשר אליו ואמר לו: הרב עדין, אתה יודע מה כתבו עליך ביתד? אמר לו: עזוב אותי, אני עכשיו מפצח סוגיא קשה, זה מה שמענין אותי. שיכתבו מה שירצו, העיתון הזה יחזיק שבוע-שבועיים, ויזרק לאשפה. אבל אח"כ עשו חכמה אחרת, והדפיסו תלמוד "שוטנשטיין". לכן מי שירצה יקח שוטנשטיין או שטיינזלץ או מתיבתא, וילמד בזה. העיקר שלא לריב, כי המריבות האלה בין תלמידי חכמים איזמים ונוראיים, בשביל מה לעשות את זה?! ואפילו בין תלמידי חכמים לחילוניים לא צריך לריב רק להסביר בלבד, אם קיבל טוב, ואם לא קיבל, לפחות שמע את הדברים ויום אחד יתבונן בהם.

8. הגמרא (נדרים כ"ג ע"א) מספרת על אחד שהיה לו נדר שהעיק עליו מאד, ולא ידע מה לעשות עם זה. הלך לכל החכמים, ולא מצאו לו פתרון. אמרו לו על חכם אחד שיכול לעזור לו בזה. הלך אליו, והחכם ניסה למצוא לו פתח, ושאל אותו: אם היית יודע כך וכך היית נודר? אמר לו: אפילו הכי הייתי נודר. וכמה פעמים ככה. אמר לו: השמש כאן קופחת על הראש בוא נלך לצל. הלכו לצל, וחפיש שם להתיר לו את הנדר. אח"כ אמר לו: אם היית יודע שאני אטלטל אותך מהשמש לצל ומהצל לשמש היית נודר? אמר לו: עם כאב ראש כזה לא הייתי נודר כלום... אמר לו: זה הפתח שלך. אבל לא פשוט לעשות את זה.

מסודות ישיבת
"כסא רחמיים"

22 שנה להסתלקותו

עצרת התעוררות

במלאת 22 שנה להסתלקותו של אבינו מורנו, איש חיל רב פעלים, אשר יגע להוציא כתבי רבנים לאור עולם, המוהל המובהק שו"ב

רבי שמואל עידאן זצ"ל

מייסד ישיבתנו הקדושה באה"ק, ומנהלה לשם שמים עד יומו האחרון

ביום שלישי
כ"ז בתמוז תשע"ט
בשעה 17:30

בית מדרש
ישיבה גדולה
ברחוב עזריאל 26 ב"ב

מנחה 17:00

הציבור הקדוש מוזמן

עצרת התעוררות

חקירות ופתח וחרטה?! לכן התורה נתנה רשות ביד אביה או בעלה להפך לה. מה ההבדל בין התרה להפרה? הפרה זה מכאן ואילך, והתרה זה עוקר את הנדר מעיקרא. ויש כל מיני פרטים בזה, אם היא קטנה (עד גיל מסויים) אביה יכול להפך נדרה, ואם נישאה, כל זמן שהיא תחת הבעל הוא יכול להפך לה. לכן במשך כל היום ששמע את הנדר, יכול להפך לה, וזה בטל ומבוטל¹². או מרגע שידוע את ההלכה, כי יש כאלה שאינם יודעים את ההלכה הזאת, ולא יודעים שהתורה נתנה להם כח להתיר את זה. לכן אדם שלא ידע שיש לו זכות להפך, ושמע את זה אחרי כמה שנים, יאמר לה באותו היום: שמעתי שיש לי זכות להפך לך, הנדר ההוא מופר לך. וגם אם אח"כ האשה התגרשה ממנו, הנדר לא חוזר עליה, אלא בוטל לגמרי. ובזה יהיה שלום בין איש לאשתו, בלי ויכוחים על שטויות, כי חייב שיהיה אחד מחליט בבית. אומרים שספינה עם שני רבי-חובלים טובעת, לכן צריך רב חובל אחד והשני הסגן שלו. ברוך ה' לעולם, אמן ואמן.

הפסוק "הרבה ארבה עצבונך והרוגך" (בראשית ג' ט"ז), כי האשה בטבעה היא עצבנית. 12. לכן המשנה (שבת פכ"ד מ"ה) אומרת שמפירים נדרים בשבת, למה לא יכול להפך במוצאי שבת? כי כבר עבר היום. (עיין נדרים ע"ז ע"א).

אפילו בלי שום סיבה, ואין בעיה בזה. אבל לכתחילה צריך לומר בפה. לכן פעם הרב עובדיה אמר שאדם שרגיל לצום ביום פטירת אביו ואמו, ואולי פעם אחת לא יוכל לעמוד בזה, יכתוב בפנקס שלו: "ביום פלוני יום פטירת ההורים נהגתי לצום בלי נדר", ואם בשנה אחת היתה לו שמחה או אירוע וכיו"ב, יוכל לבטל מנהגו בלי שום בעיה בזה¹⁰.

"הפרת נדרים" לאשה

- אבל האשה שנודרת עושים לה "הפרת נדרים", כי לפעמים נודרת לפי מצבי-רוח ולא שוקלת מה יצא מזה¹¹, וכי כל פעם נחפש לה חכם שיעשה לה
- זה מנהג טוב שכולם נהגו בו בחו"ל, ואין אחד שלא נהג בזה. אמנם כמה מחכמי האשכנזים אמרו שלא כדאי לעשות את זה, והיו מצווים לבניהם שבמקום לצום ילמדו תורה בתענית דיבור באותו היום. אבל רוב העולם ובמיוחד אצל הספרדים נוהגים לצום.
- לפעמים יום היארצייט חל בשבת, ולפי דעת מרן (סימן תקס"ח ס"ט) צמים ביום ראשון. ויש מנהג לצום ביום ששי. אבל עדיף לצום ביום ראשון, כדי שאדם לא יכנס לשבת כשהוא בתענית. ואם ביום ראשון היה ראש חודש וכדו', או להפך שיום היארצייט היה בראש חודש ולמחרת שבת, נדחה לגמרי ולא צריך לצום בכלל. (עיין בכף החיים שם אות צ"ג וצ"ו).
- האשה בטבעה רגשנית מאד, והרבה פעמים כועסת ונשבעת שלא תצא מהבית ושלא תסתרק וכדו', ואח"כ מתחרטת על זה. הרש"ש (כתובות ד' ע"ב בד"ה כאן) כותב על

השבוע השיעור נמסר ע"י חדב"נ הגאון הרב ליאור כהן שליט"א

ראש ישיבת "מאור יוסף" באלעד

נושאי השיעור:

א. מצוות עשיית מעקה. ב. הבית החייב והפטור ממעקה. ג. חיוב המדרגות בזה. ד. הברכה על עשיית מעקה. ה. פועל גוי שבונה בית ועושה מעקה. ו. מי ששוכר בית אם חייב במעקה. ז. זמן הצום בשבעה עשר בתמוז וכדו'. ח. ברכת שהחיינו והטוב והמטיב בימי בין המצרים. ט. אמירת "תיקון חצות" בחצות היום.

באו לרבות לוקח יורש ומקבל במתנה, שגם בזה צריך לעשות מעקה. ומאותו הטעם גם לשון הפסוק ביחיד זה לאו דוקא, והמלים "ולא תשים דמים בביתך" באים לרבות בית השותפים, ולכן גם בבנין של כמה דיירים צריכים לדאוג שלא ישימו דמים בביתם ולעשות מעקה שם (חולין קל"ו ע"א). אבל בכל זאת התורה אמרה "כי תבנה בית חדש", וא"כ צריך שזה יהיה בית. לכן מקום פחות מארבע אמות על ארבע אמות, שאין לו דין בית לענין מזוזה ועוד (סוכה ג' ע"א), גם לענין מעקה לא חייב בזה. וגם בית בגובה פחות מעשרה טפחים, שאפילו סוכה בגובה כזה פסולה (סוכה ב' ע"א), פטור מעשיית מעקה. וזה מלבד מה שהגמרא (בבא קמא ג' ע"ב) אומרת ששיעור בור לענין חבטה זה עשרה טפחים, וא"כ גם לא שייכת החבטה בגובה הזה, ולכן מן הדין לא צריך לעשות שם מעקה.

גג שלא משמש לבית-דירה

י. צריך שיהיה גג מעל בית הראוי לדירה. ויש מחלוקת לגבי רפתות ולולים וכדו' שאינם בית דירה, אם צריכים מעקה או לא. אבל נתמקד בכמה נקודות בהלכות מעקה. הרמב"ם (פ"א מהלכות רוצח ושמירת הנפש ה"א) כותב שאדם צריך לעשות מעקה לגג, "והוא שיהיה בית דירה". והמבי"ט רבי משה מטראני¹³, כותב בתשובה (ח"א סימן ק"י) ששאל את מרן על בית שמעליו גג, ודיירי הבית לא משתמשים בגג הזה, והשכן מצא חן בעיניו המקום הזה, והתחיל לתלות שם כביסה ולעשות שאר ענייניו, האם בעל הבית צריך לעשות שם מעקה או לא? מרן כותב שמלשון הרמב"ם "והוא שיהיה בית דירה", אפשר להבין שזה חוזר על הגג, וכיון שכאן הגג לא בית דירה רק משתמשים בו לדברים אחרים, א"כ לא צריך לעשות מעקה. וכמה מהאחרונים כמו הרב חקרי לב (חח"מ ב' סימנים פ"ט-צ"א) ועוד השתמשו בפירושו הזה, כדי ללמד זכות על מה שהיום לא מקפידים כ"כ לעשות מעקה, שאולי סמכו על הפירוש הזה. אבל מלבד שמרן כתב את זה בלשון "אולי", גם קשה לשנות מפשט התורה שאמרה "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך", כלומר תבנה בית ותעשה מעקה לגג, ומשמע שהגג לא בית דירה אלא מקום מעל בית דירה, ואפילו אם התשיש עראי על הגג, בכל

14. הוא היה תלמידו של מהר"י בירב, ובר פלוגתא של מרן הבית יוסף, ונחלקו בהרבה דברים זה בזה. ויש שתי גרסאות בשנת פטירתו, לדעה אחת הוא נפטר בשנת שמ"ה, והסימן לזה "ומשה עלה אל האלקים" (שמות י"ט ג), עשר שנים אחר פטירת מרן. ולדעה אחרת הוא נפטר בשנת ש"מ, ומרן החיד"א (שם הגדולים מערכת גדולים בערכו) כותב בשם נכדו של המבי"ט (בהקדמתו לשר"ת מהרימ"ט) ככה. והסימן לזה, "וימת שם משה עבד ה'" (דברים ל"ד ה), חמש שנים אחר פטירת מרן.

ז. שבוע טוב ומבורך. חזק וברוך (לרב יוסף בא-גד שליט"א). ברשות מרן מאור עינינו שליט"א, שה' יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, בבריאות איתנה ונהורא מעליא, אמן כן יהי רצון.

מצות התורה לעשות מעקה

ח. הבן איש חי בפרשת השבוע (פרשת פינחס שנה שניה) כותב על הלכות מעקה, ונדבר קצת בזה. התורה אומרת בפרשת כי תצא "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו" (דברים כ"ב ח). אדם שבונה בית חדש צריך לדאוג שלא יהיה בו מקום הראוי לנזק, ולכן צריך לעשות מעקה, כדי שלא יפול האדם משם¹³. הרמב"ם (פ"א מהלכות רוצח ושמירת נפש ה"ג) כותב שצריך לעשות את המעקה טוב וחזק, ולא העיקר שיש מעקה בלבד. ואדרבה אם המעקה אינו חזק הרי זו סכנה יותר, כי מי שרואה גג בלי מעקה נזהר בזה, אבל מי שרואה מעקה לא נזהר מזה, וממילא אם המעקה לא יציב, "משענת הקנה הרצוצ" (מלכים ב' י"ח כ"א), הרי זו סכנה גדולה. מרן ראש הישיבה שליט"א רמז בזה מה שבכמה נוסחאות המלה "מעקה" המ"ם בדגש חזק, למרות שע"פ כללי הדקדוק לא צריך לבוא שם דגש, אלא שהמ"ם בצורה של מעקה מסביב, ומודגשת חזק לרמז שהמעקה יהיה חזק. לכן אדם צריך להתבונן ולשים לב, לבדוק מידי כמה שנים את החוזק של המעקה בגג ובמרפסת והשליכות של הסולם וכדו', ומצות מעקה איננה מצוה חד פעמית בלבד, אלא כל זמן שהמעקה נמצא האדם מקיים מצות עשה בזה. וכבר קרו מקרים שילדים נפלו ממעקה רעוע והסתכנו בזה. לכן צריך לחזק את בדק הבית בדברים האלה.

הבית החייב בעשיית מעקה

ט. מה שכתוב בפסוק "כי תבנה בית" זה לאו דוקא, ואין הבדל אם בנה או קנה או קיבל בירושה, שהרי כתוב "ולא תשים דמים בביתך", ומשמע שבכל אופן צריך לעשות מעקה. וככה כתוב בספרי (דברים אות רכ"ט) שהמלים האלה

13. לשון הפסוק "כי יפול הנופל ממנו", ולכאורה היה צריך לומר "כי יפול האדם", שהרי רק אחרי שיפול אפשר לקרוא לו "הנופל". הגמרא (שבת ל"ב ע"א) עונה על זה: אמר רבי ישמעאל, כבר מתחילה נגזר על האדם הזה שיפול מהגג, ולא נפל בגלל שלא היה מעקה שם, ולכן הוא נקרא "הנופל". ולכאורה א"כ מה זה שכתוב "ולא תשים דמים בביתך", ומדוע התורה מטילה את האחריות על בעל הבית? אלא "מגלגלים חובה ע"י חייב וזכות ע"י זכאי", ולכן גם כאשר זה נגזר מהשמים, בכל זאת אדם מחוייב לעשות מה שמוטל עליו לעשות מעקה, כדי שלא תתגלגל החובה על ידו, ומגלגלים חובה ע"י חייב.

בית ההוראה כסא רחמים
בנשיאות מרן רה"י רבנו מאיר מאזוז שליט"א
וענה אלפוניי בליל נשא הלכת
02-5353-383
בית ההוראה
מס' פולין בית המוראה: א - פ' 12:00-24:00 ו' זמרי ח"י: 00:30 066 לפני כניסת הבת / חז

לשמירת עצמו לא מברך על זה. ולכאורה גם עשיית מעקה זה כדי לשמור על האדם, "ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו", וא"כ מדוע מברכים על זה? ומצאתי שהרב פרי מגדים (בפתחיה לסימן קנ"ז) הביא את המקור בגמרא (ברכות נ"ג ע"ב) לגבי מים אחרונים מהפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים" (ויקרא י"א מ"ד), ושאל: למה לא מברכים על זה כמו שהרמב"ם כתב על מעקה? וענה על זה, שאם הנזק קרוב ומצוי לא מברכים על זה, וכמו שתיית מים מסוננים שהנזק מצוי בזה, והגמרא (עבודה זרה י"ב ע"א) אומרת שאדם לא ישתה מים מיד מהקילוח בגלל התולעים שמצויים שם. ולכן לא מברכים על מים אחרונים, כי ההיזק עם מלח סדומית בידיים הוא קרוב ומצוי. אבל בעשיית מעקה אדם צריך מיד לעשות מעקה בבית שלו, ולכן כתוב "כי תבנה בית חדש", שמיד בהתחדשות שלו תעשה מעקה. וא"כ הציווי של התורה לא ישתנה אם ההיזק מצוי או לא, אלא התורה מצוה לעשות את זה. אמנם הטעם הזה לבדו לא מספיק להצריך ברכה, שהרי מצאנו עוד דברים שאדם צריך לסלק מביתו, כמו סולם רעוע וכלב רע וכדו' (בבא קמא מ"ו ע"א), ולא מברכים על הדברים האלה. לכן צריך את שני הדברים האלה, גם שתהיה מצות עשה מפורשת בתורה על הדבר הזה, וגם שאין ההיזק מצוי ומידי, ובזה צריכים לברך על המצוה הזאת. ולכן לדעת הרמב"ם מברכים על עשיית מעקה.

ההלכה למעשה בזה

יג. אמנם הרוקח (סימן שס"ו) כתב שכל המצוות שנצטוו בהם גם בני נח כמו תיקון המשקלות וכדו', אנחנו לא מברכים עליהם, כי אי אפשר לומר "אשר קדשנו במצוותיו וזונו", שהרי לא רק אנחנו מצווים על זה. ולכן לא מברכים על עשיית מעקה, כי גם בני נח מצווים על שמירת הנפש. וגם בשו"ת תמים דעים (סימן קע"ט) כתב שלא לברך על עשיית מעקה. וגם המאירי (ריש פ"ג דמגילה) כתב שהמצוות שהן לא חיוביות על האדם, שאם מוכר צריך משקלות טובות ואם מתעסק במסחר צריך להיזהר מגזל וכיו"ב, אין ברכה עליהם. והוא מעיר שם ממצות השחיטה, ובתוך כדי הדברים הוא כותב שאין ברכה על עשיית מעקה. אמנם המאירי (מגן אבות בענין השמיני עמ' מ"ג, ופסחים פ"א דף ז' ע"ב) חזר בו מזה, וכתב לברך על עשיית מעקה. אבל בכל זאת הרוקח ותמים דעים כתבו שלא לברך על מעקה, ולכאורה קיימא לן ספק ברכות להקל. אמנם דעת הרמב"ם לברך, אבל כיון שמצאנו שני ראשונים צריכים לחוש לדעתם לענין ברכות, ולא לברך על זה. ויותר מזה, הטור בחושן משפט מסתיים בסימן תכ"ו, ומרן בשלחן ערוך השלים את סימן תכ"ז על הלכות מעקה מדברי הרמב"ם. ולא הביא את ענין הברכה על זה. ולכאורה אפשר ללמוד מזה שמרן סובר שלא צריך לברך על עשיית מעקה. אבל רבנו יוסף חיים (ש"ב פ"ר פשת פינחס אות ד') ועוד אחרונים מעידים שהמנהג היה לברך על המעקה (ענין שדי חמד מערכת ברכות סימן ט"ז), והרי במקום מנהג לא אמרין ספק ברכות להקל. והזכרנו בהתחלה גם את רבי יוסף יוזפא ושיירי טהרה שכותבים לברך על זה¹⁵. וככה פסקו הבן איש חי (שם) ומרן הרב עובדיה זצ"ל (הליכות עולם ח"ז עמ' קע"ה), לברך על מצות המעקה.

איך מברכים על מעקה שעושה גוי?

יד. אבל בדרך כלל אדם לא בונה בעצמו את הבית, ומי שעושה את המעקה זה גוי, וא"כ איך מברכים על זה? הרב מחנה אפרים (הלכות שלוחין סימן י"א) מחדש חידוש בזה, שאם הבונה הגוי פועל של היהודי, אפשר לברך על זה. ומביא גמרא (בבא מציעא י' ע"א) שאומרת: המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, אבל פועל ידו כיד בעל הבית. אדם שאומר לחבירו שיתן לו את המציאה שמונחת בקרקע, השליח יכול להרים אותה ולזכות בה. ולא רק השליח הזה, אלא גם אם הוא לא ירצה לזכות בזה, ויבוא מיהו אחר לקחת את המציאה, הרי בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם. אבל אם אדם שולח את הפועל שלו שיביא את המציאה, ברגע שהמציאה הגיעה ליד הפועל, הרי בעל הבית זכה בזה, כי יד פועל כיד בעל הבית. ומזה הוא מחדש שגם בגוי יד פועל כיד בעל הבית, למרות שאין שליחות לגוי כי כאן זה לא מדין שליחות כלל. אבל מהרי"ט אלגאזי (הלכות יום טוב דף ע"א) ועוד אחרונים חלקו עליו ודחו את הדעה הזאת, וכתבו שאי אפשר לברך על מעשה גוי. ויש אומרים שזה רק בעבד שבטל ממש לבעל הבית. למעשה, החתם סופר בתשובה (תא"ח סימן נ"ב) כותב שאדם שלוקח פועל גוי לעשות לו מעקה, ישאיר בשבילו את המכוש והחיזוק האחרון, כי המלאכה של "ולא תשים דמים בביתך" נשלמת בזה, ויברך ויסיים את המלאכה

18. אמנם הרב שיירי טהרה בספרו טהרת המים (מערכת מ"ם אות ע"ב) חשב לברך על מעקה בסולם, אבל בשיירי טהרה שם כתב לברך. וכ"ש על גג ממש.

המשך בעמוד 4 <<

זאת חייב במעקה. ומה שכתב הרמב"ם "והוא שיהיה בית דירה", חוזר על מה שלמטה מהגג, וכונתו שמתחת לגג יהיה בית דירה. וכנראה מרן כתב את זה דרך חידוד, ועיקר דבריו זה מה שכתב בהמשך שם, שבעל הבית לא צריך לעשות מעקה כי הוא לא משתמש במקום הזה בכלל, ולכן השכן צריך לדאוג לעצמו ולעשות מעקה בגג הזה. למדנו איפוא שגג מעל בית דירה למטה, אפילו שעושים בו תשישי עראי כמו מחסן וכדו', חייב לעשות שם מעקה. אבל אם לא משתמשים בו בכלל, לא חייב במעקה. ולכן גג של רעפים, הרשב"א (ח"ב סימן מ"ג) וכמה אחרונים כותבים שלא משתמשים בגג כזה, ומה שלפעמים עולים לתקן שם וכדו' זה לא מחייב במעקה. אמנם היום בכל אופן החוק מצריך תקן של שמירה על הבטיחות עם מעקה וכדו', אבל עדיין צריכים לדעת מתי יש מצות עשה גם לענין הברכה, ונדבר בהמשך על זה.

חייב מעקה בחדר מדרגות של הבנין

יא. חדר מדרגות, האם צריך מעקה או לא? אמנם בוודאי שצריך מצד שמירת נפשו של האדם, וכמו בכל מקום שיכול להיות נזק, וחמירא סכנתא מאיסורא (חולין י' ע"א). אבל השאלה אם יש בזה מצות עשה של מעקה ומברכים על זה. בספרי (שם) כתוב: "ועשית מעקה לגגך", פרט לכבש. ומשמע שלא תיקנו מעקה אלא רק לגג. ואילו לכבש, מדרגות שעולים בהם לא צריך לעשות מעקה. אבל בספר תורה תמימה (דברים שם) ציטט את הספרי הזה, וכתב "פרט לכבש המזבח". והכוונה שכיון שכהנים רבים משתמשים בכבש הזה, היה מקום לחייב אותו במעקה, אפילו שזה לא בית דירה בכלל. אבל כיון שבדרך כלל כהנים זריזים הם (שבת כ' ע"א), ולא יבואו לידי מכשול בזה¹⁵, ולכן לא צריך לעשות מעקה שם. וא"כ מדרגות רגילות חייבים במעקה. אבל הרב חיי אדם (ככלל ט"ו אות כ"ד) מביא את הספרי לפי הלשון שלפנינו, ובכל זאת הוא כותב להצריך לעשות למדרגות מעקה בברכה. אמנם הוא נדחק קצת בלשון הספרי, אבל גם לפי הגירסא שלפנינו אפשר לפרש על כבש המזבח כמובן. ולהלכה, מרן שליט"א (בגליון בן איש חי שלו) כתב לעשות למדרגות מעקה בברכה. ולכאורה כולנו יודעים שבסולם אדם לא עושה מעקה, וא"כ אותו הדבר במדרגות. אבל מצאתי מציאה בספר שיירי טהרה של רבי אברהם הכהן מסאלוניקי¹⁶ (מערכת מ"ם אות ט"ז), שמביא את ענין המעקה שם, וכותב: ומצאתי בספר יוסף אומץ האשכנזי (של הרב יוסף יוזפא. סימן תפ"א) שבסולם לא צריך לעשות מעקה, כי אדם שם לב ולא עומד לדבר שם וכדו', אבל כאשר מגיע לנקב שנכנס בו, צריך לעשות שם מעקה. זה מה שכותב שם. וכנראה היה נקב כזה שהסולם נכנס בו לתוך הגג, ויש עובי שהאדם כבר נמצא בתוך מעטפת מסויימת, ובגלל שמחשבת האדם להיכנס ימינה ושמאלה ולא נותן דעתו על העלייה, לכן צריך לעשות מעקה שם. והרב שיירי טהרה שמח בזה. ולפי זה אפשר ללמוד לחדר מדרגות, שזה לא דומה לסולם שאדם תופס וכל מגמתו לעלות בלבד, אלא כאן אדם עולה תוך כדי שיחה בטלפון וכדו' שלא עושה בעלייתו בסולם. וא"כ זה דומה ממש לדברי הרב יוסף אומץ, שבמקום כזה עושים מעקה בברכה. זו סייעתא נפלאה לדברי מרן. לכן חדר מדרגות של הבנין, למרות שזה משותף בין הדיירים הרי כבר אמרנו שגם בית השותפים חייב במעקה, חייב במעקה בברכה.

אם מברכים על עשיית מעקה

יב. האם צריך לברך על עשיית מעקה? הרמב"ם (פ"א מהלכות ברכות הלכות י"ב-י"ג) כותב שכאשר אדם עושה מעקה יברך "אשר קדשנו במצוותיו וזונו לעשות מעקה", והוא מחלק שם בין אדם שעושה לעצמו או שעושה לאחרים, שאם עושה לעצמו מברך "לעשות מעקה", ואם עושה לחבירו מברך בלשון "על עשיית מעקה"¹⁷. והנה הרמב"ם באותו הפרק (שם ה"ד) כותב שלא מברכים על מצות מים אחרונים, משום שזה מפני הסכנה, ומי שעושה דבר מפני הסכנה כמו למשל שותה מים מסוננים, אפילו שיש מצוה בזה, כיון שהוא מחוייב

15. ולפעמים היה כעס, והיתה סכנה בזה. הגמרא (יומא כ"ב ע"א) מספרת שכהן אחד דחף את חבירו שם.

16. הוא היה מגדולי האחרונים, וחבר כמה חיבורים נפלאים. נפטר בשנת תרמ"ו.

17. ולא רק במעקה אלא גם בשאר מצוות, וכמו למשל מזוזה שאם קובע לעצמו מברך "לקבוע" ואם לאחרים מברך "על קביעת מזוזה". הרא"ש (פסחים פ"א אות י') מביא דעת רבנו תם והריב"א בזה, ושיום הסבר לא נותן טעם לכל הברכות כולם, כי לפעמים אומרים "על" ולפעמים אומרים בלמ"ד. אבל ברוב הברכות אנחנו הולכים כשיטת הרמב"ם שם, שמצוות שעושה לעצמו מברך בלמ"ד, ומצוות שעושה לאחרים מברך בעל"ל.

הזאת. וזה גם הזמן של הברכה. וככה ראוי לעשות בזה.

האם מברכים על מעקה בדירה שכורה?

טו. אדם ששוכר דירה מבעל הבית, והוא השאיר לו מרפסת פתוחה בלי מעקה, האם צריך לעשות מעקה או לא? אמנם לענין שמירת הנפש בוודאי שצריך לעשות את זה (ויכול מראש לתבוע את זה מהמשכיר), אבל השאלה לענין קיום המצוה מן התורה, ואם שייך ברכה על זה. הרב כנסת הגדולה (סימן תכ"ז הגב"י אות י') כותב לדייק מתוך דברי הספרי (שם) שהפסוק בא לרבות דוקא לוקח ומקבל במתנה או בירושה, אבל שוכר לא שייך בזה. ובכל זאת כותב שזה כלול בתוך הדברים, שהרי "שכירות ממכר ליומיה הוא" (בבא מציעא נ"ז ע"ב), וא"כ זה בכלל לוקח. ולכן הוא כותב שהשוכר צריך לברך על מה שעושה מעקה. אבל רבי יצחק טייב (ווי העמודים מצוה מ"ה אות ב', וע"ע מצוה ח"י אות כ"ב) ¹⁹ כותב שהשוכר לא יכול לברך על זה, ומה שאמרו בגמרא (בבא מציעא ק"א ע"ב) שהמעקה מוטל על השוכר, זה מדרבנן ולא מדאורייתא. והטעם לזה, כתב בשו"ת מהרי"ל דיסקין (בקונטרס אחרון אות ר"ג) שהשוכר צריך לעשות מעקה, כדי שלא להכשיל את המשכיר בעל הדירה, שיעבור על מצות התורה "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך". ולפי זה אם המשכיר גוי, לא תהיה מצוה על השוכר. אבל בשטה מקובצת בשם הר"ר יונתן כתב שהטעם כדי שהשוכר ישמור על עצמו, וא"כ אין הבדל אם שוכר מגוי או מיהודי, אלא בכל אופן חכמים תיקנו לעשות מעקה. אבל כיון שזו לא מצוה דאורייתא אלא ענין שמירת הנפש, לכן השוכר שעושה מעקה לא יכול לברך על זה.

לעשות מעקה לדמיונות והמחשבות בראש

טז. הרב בן איש חי (בדרשותיו בספר עוד יוסף חי) על הפסוק הזה, כותב עצה טובה לחיים: "כי תבנה בית חדש", כאשר יש לך רעיון חדש שתרצה לעשות בחיים, ואתה יושב מחשב ומתכנן את מעשיך. "ועשית מעקה לגגך", תעשה מעקה למחשבות שלך, ואל תתן להם לדמיין יותר מדי. "גגך" זה הראש מקום המחשבה. "כי יפול הנופל ממנו", הגמרא (סנהדרין כ"ו ע"ב) אומרת שמחשבה מועלת אפילו לדברי תורה, ורש"י (בד"ה מפר) כותב בפירוש השני שם: לישנא אחרינא, אדם שחושב שיסיים מסכתות וכו', המחשבה הזאת מועילה שלא

19. זה חיבור על ספר היראים של רבי אליעזר ממיץ.

תצא לפועל, כי מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה. וכ"ש בדברי חולין. לכן אדם שמתכנן לעשות משהו מסויים, אם חושב ומדמיין דברים יותר מדי, המחשבות האלה יגרמו שהדבר לא יתקיים בסוף ²⁰. לכן הגמרא (ברכות נ"ה ע"ב) אומרת שלפעמים אדם קם מחלום טוב והוא מרוצה ושמח מאד, אבל גם אם זה סימן טוב שצריך להגיע לאדם, הרי כבר קיבל את השמחה ההנאה הזאת, כי כל העולם הזה כחלום יעוף, ואין הבדל אם קיבל את זה בהרגשה טובה בחלום או בפועל שגם זה חלום. לכן אדם יזהר שלא להאריך במחשבות ודמיונות, אלא ישים מעקה לגגו ולמחשבותיו, ובזה תצא מחשבתו לפועל בס"ד.

צום שבעה עשר בתמוז

יז. אנחנו נמצאים ערב צום שבעה עשר בתמוז (דח"י). מתקנת נביאים לצום ביום הזה, שאירעו בו לאבותינו חמשה דברים: נשתברו הלוחות, הובקעה העיר, שרף אפוסטמוס את התורה, בוטל התמיד, והועמד צלם בהיכל. אלו דברים שכל אחד מהם היה ראוי לזעזע בפני עצמו, וביום הזה נצטרפו חמשת הדברים הללו. זמן התענית מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, וצריך מאד לשים לב לזה. אמנם יש כמה שרצו להקל לסיים את הצום בשקיעה, אבל גם בלי להיכנס בדברי הפוסקים בזה שדעתם עד צאת הכוכבים, הרי מנהג ישראל מדורי דורות להמשיך את הצום עד צאת הכוכבים. וגם בדור שלנו צמים עד הזמן הזה. וכי אם הציבור יקבלו על עצמם תענית, יכולים היחידים לפרוש מן הציבור! וכ"ש כאן שזה כמה דקות נוספות על התענית, וכלל ישראל צם את זה. אא"כ אדם חולה אז יכול להיות גם שפטור לגמרי מן התענית. אבל לפרוש מכלל ישראל ולאכול מיד אחרי השקיעה, למה לעשות דבר כזה! וגם שיש כמה פוסקים שאפשר ללמוד מהם את זה, אבל תענית שקיבלו אותה כלל הציבור אסור לו לפרוש מן הציבור.

20. הבעל שם טוב כותב שבמקום שמחשבתו של האדם נמצאת - שם הוא נמצא. והיום משתמשים בזה הרבה ב"דמיון מודרך", שאדם יושב ומדמיין כאילו הוא נמצא על הרי האלפים, ומרגיש את הקור ורואה את הנוף, וכאילו הוא נמצא שם ממש. לכן הוא כבר קיבל (בדמיונו) את מה שרצה.

ספר

שונה הלכות

לעילוי נשמה

להצלחה

לברכה

הלכה יומית לברכת בן

בתרומה של 360 ש"ח אתה יכול לשמח את יקיריך!

ניתן לבחור עמוד של הלכה יומית בתאריך המיוחד לכם להנצחה או לברכה בספר "שונה הלכות" הנדפס על ידי המוסדות.

הספר מופץ באלפי עותקים ומחולק חינם לבתי כנסת וישיבות בארץ ובחו"ל.

למסירת שמות יקירכם התקשרו:

052-7130554 | 08-6727523

גבאי בתי כנסת המעוניינים בספר, יכולים להתקשר למספר הנ"ל.

מי שרוצה לקום לפני עלות השחר

יח. אדם שרוצה לקום לפני עלות השחר ולשתות במקום הצורך גם לאכול²¹, צריך לגלות דעתו לפני שהולך לישון "אני רוצה לקום ולאכול ולשתות", שאל"כ כאשר הולך לישון ומתכנן לישון עד הבוקר, הרי מבחינתו כבר התחיל את התענית, ואם פתאום נדדה עליו שנתו והתעורר, לא יוכל לאכול ולשתות כלום. לכן כמה פעמים **מין שליט"א** הורה שאם אדם הכין שעון מעורר כדי לקום בלילה, זה מספיק, ולא צריך להגיד בפיו דוקא, כי המעשה חזק מן הדיבור, וע"י שמכוין את השעון הרי מגלה דעתו שרוצה לקום בלילה, ושלא מתחיל את התענית מרגע שהולך לישון. ובהו"א יכול לקום לאכול ולשתות כפי הדין, ואין שום חשש בזה (עיין בעלון מס' 94 אות כ"ג ועוד).

ברכת שהחיינו והטוב והמטיב בימים האלה

יט. הימים הללו ימי בין המצרים, וכתוב "כל רודפיה השיגוה בין המצרים" (איכה א' ג'). ומרן (סימן תקנ"א ס"ז) כותב שלא מברכים ברכת שהחיינו בימים האלה. ובשבתות שבימים האלה, יש מחלוקת באחרונים אם אפשר לברך שהחיינו או לא, וכדאי להחמיר בזה. חולה שצריך לפרי ומתאוה לו מאד, מותר לו לברך, כי במקום חולי לא גזרו על זה. ואותו הדבר אשה הרה שרוצה פרי חדש, יכולה ג"כ לאכול ולברך שהחיינו. מי שיש לו ברית מילה בבין המצרים ואבי הבן מברך שהחיינו על הברית כמובן, **מין ראש הישיבה שליט"א** הורה שיוכל להתעטף בבגד חדש, וכאשר יברך שהחיינו על המילה יכוין גם על הבגד החדש. לגבי ברכת הטוב והמטיב על יין, הרב כ"פ החיים (סימן קע"ה אות י"א) כותב בשם הלכות קטנות (ח"ב סימן קע"ה) שיש מקפידים שלא לברך גם ברכת הטוב והמטיב בימים האלה. וגם הרב חסד לאלפים (שם ס"ו) כותב ככה²². אבל שאר הפוסקים לא הביאו את זה, וגם יש לחלק בין זה לברכת שהחיינו. לכן אין צריך להחמיר בזה.

מנהג אמירת "תיקון חצות" בבין המצרים

כ. תיקון חצות. רבנו האר"י ז"ל (שער הכוונות דף פ"ט ע"ב) כותב: מנהג כשר לכל בעל נפש בימים הללו, לשבת באבילות אחר חצות היום ולקונן על חרבן הבית. אמנם מרן (סימן א' ס"ג) כותב שכל ירא שמים צריך לקונן על החרבן בכל חצות לילה, אבל לא כל אחד עיריני בזמן הזה, ואילו בחצות היום של ימי בין

21. אמנם לפי דעת הזוהר (פרשת ויקהל דף רט"ו ע"ב) לא כדאי לאכול אחר השינה, אבל אם אדם יודע שזה יעזור לו שלא ישבור את הצום, יכול לעשות את זה.

22. אדם שמביאים לו יין בסעודה, ואח"כ מביאים לו עוד בקבוק יין משובח יותר (או לפחות באותה דרגה של הראשון), מברך עליו ברכת הטוב והמטיב, בגלל החשיבות של היין עם טעם אחר, "יין ישמח לבב אנוש" (תהלים ק"ד ט"ו), הוא מודה לקב"ה על זה. אבל זה דוקא אם שותה יין עם מישהו אחר, שאז "הטוב" לו "המטיב" לאחרים, אבל אם שותה רק לעצמו זה הטוב לעצמו בלבד. כותב: למה חז"ל תיקנו ברכת הטוב והמטיב רק על היין? ואילו על דברים אחרים לא מברכים עליהם, ולמשל אדם שמבטיח לו אבטיח ואח"כ מביאים לו אבטיח מותק ואדום יותר לא מברך הטוב והמטיב, ולכאורה גם כן אוכל ונהנה מזה. ויש כמה טעמים בזה. אבל רבנו בחיי (ספר כד הקמח ערך שמחה) כותב טעם עם הרבה מוסר השכל. הגמרא (ברכות מ"ח ע"ב) אומרת שרבותינו תיקנו בברכה רביעית בברכת המזון "הטוב והמטיב" על הרוגי ביתר. הגמרא (גיטין נ"ז ע"א) מביאה את כל המעשה הנורא על חרבן ביתר, שנחרבה בגלל דופן של עגלה, שכאשר נולד ילד היו נוטעים עצים, וכאשר הוא מתחתן עושים מזה חופה. ופעם עברה הבת של הקיסר ונשבר לה משהו בעגלה, והם לא חשבו הרבה, "מלך פורץ גדר" (סנהדרין כ"ע"ב), ולקחו עץ שראו שם וחתכו אותו לעשות דופן לעגלה. קמו עליהם תושבי ביתר, ואמרו להם: זה עץ של ילד שעומד להתחתן, מה אתם לוקחים את המזל שלו? ונעשתה שם מריבה גדולה על זה. הקיסר ראה בזה מרידה, ובא על העיר וכבש אותה. הגמרא שם מאריכה לספר נורא ואיום, שהשאיר את גופות הנרצחים שבע שנים בלא קבורה, והדם שלהם היה זורם עד שהגויים לא היו צריכים לזבל את הכרמים שלהם, כי הדם עוד היה זורם לתוך הכרמים ומזבל להם אותם. ולא ניתנו לקבורה. ככה היתה האכזרית שלהם. ואח"כ קצת שיחדו אותו, ונתנו אותם לקבורה. אבל כאשר באו לקבור אותם, ראו שנשארו כיום פטירתם ולא הסריחו כלל. ועל זה תיקנו חז"ל את ברכת "הטוב והמטיב", על זה שלא הסריחו ועל זה שניתנו לקבורה. רבנו בחיי כותב: כאשר אדם שותה יין נעשה שמח הרבה, והמחשבה שלו יכולה קצת לגלוש למקומות לא טובים ולהוללות חלילה, לכן באו חז"ל ותיקנו לו שיברך על היין השני "הטוב והמטיב", וממילא יעלה בדעתו הטעם שמברך על היין הטוב והמטיב, שזאת ברכה שנתקנה על הרוגי ביתר, ויחד מהאסון הזה, ויבין שלא להימשך אחרי ההוללות בעולם הזה. ובזה ירגיע קצת את המשיכה אחרי היין. זה עומק המחשבה שרבותינו דורשים מכל אחד מאתנו, וכאשר בא לשתות יין ומברך, יצטרך לשים לב לזה, ולקשר את הברכה הזאת עם ברכת הטוב והמטיב של ברכת המזון. כמה אדם צריך להיות בהכרה על מה שעושה בחיים. וחז"ל דורשים ומזבל להם אותם. ולא ניתנו לקבורה. ככה היתה האכזרית ותבין למה אתה עושה את זה.

המצרים זה דבר השווה לכל נפש. רבנו האר"י מסיים שם "ובדבר הזה נעשית תועלת בנפש האדם", שכאשר אדם יושב לארץ ומקונן על חרבן הבית בימים האלה, נעשית תועלת גדולה לנפש האדם. צריך לדעת שהמנהג הזה לא היה רק במקומו של רבנו האר"י או בארצות עדות המזרח בלבד, אלא גם רבי אליהו לופיאן (ספר לב אליהו פרשת יתרו עמ' ק"י) כותב: זכורני בימי געורו שכאשר נכנסתי לבית הכנסת בצהריים בימי בין המצרים, ראיתי שם את ההמון בעלי מלאכות יושבים על הארץ ומקוננים, וזה עשה עלי רושם גדול. וגם רבי אהרן בן שמעון (ספר נהר פקוד דף ו' ע"ב) כותב: רבנו וראשי ישיבות ישבו לארץ, שם יתנו תיקון רחל מבכה, כך חובתנו וכך נאה לנו עד יחיש לגאלנו. (וכתב הכל חרוז בפסוקים שם). וגם המשנה ברורה (סימן תקנ"א ס"ק ק"ג) מביא את המנהג הזה. והרבה מעדות ישראל נהגו לקיים את הדבר הזה. ובספר חתן סופר (בפתיחה עמ' מ') של רבי שמואל ארנפלד, כותב שקהילת קודש "מטרסדורף" היו רגילים בזה, והולכים ודופקים על פתחי בתים והחנויות בחצות היום של ימי בין המצרים, וקוראים להם: בואו להתאבל על חרבן הבית. ובישיבה אנחנו ממשיכים במנהג הזה כדמותו כצלמו ממש²³.

תיקון רחל עם קינות לתשעה באב

כא. אמנם רבנו האר"י לא כתב מה לקרוא בתיקון חצות, אבל כבר מרן החיד"א (יוסף אומץ סימן כ"א) ועוד אחרונים כתבו שיש לומר תיקון רחל בלבד. ולא צריך לומר תיקון לאה, כי כל ענין תיקון לאה בלילה ע"פ עניינים לפי הסוד, אבל כאן צריכים להתאבל ולהצטער על חרבן הבית. ומוסיפים עוד כמה קינות, גם כדי לעורר את הלב, וגם כדי לעשות הכנה לקינות של תשעה באב. ואדם מוסיף כל פעם לקרוא דברים שנכתבו ברגש עז, על הגזירות שהיו בעבר ועל חרבן הבית²⁴. וגם בסוף כל קינה אומרים את הנחמה, מה שאנחנו לא יכולים לומר בתשעה באב. לכן עושים את הדבר הזה, וכמו שאמר רבנו האר"י שזה תיקון גדול לנפש האדם, לעורר רחמי שמים על הגאולה, ועל הצמאון של עם ישראל לראות בעילוי שכירת עוזנו.

אם נשים אומרות "תיקון חצות"

כב. האם נשים אומרות "תיקון חצות"? בענין תיקון חצות של לילה, הרב כ"פ החיים (סימן א' אות ט"ו) מביא מחלוקת בזה בינו לבין הבן איש חי, שלדעת הבן איש חי (ש"א פרשת וישלח אות ו', וסוד ישרים ח"א סימן ט') נשים לא עושות תיקון חצות. וככה כתב לו רבי אליהו מני, שלא שמענו מעולם שנשים עושות תיקון חצות. אבל הרב כ"פ החיים שם כותב שיכולות לעשות תיקון חצות. וגם הרב ע"ה (הליכות עולם ח"א עמ' מ"ח) כותב ככה. ולכאורה גם לדעת רבנו יוסף חיים זה בתיקון חצות של לילה, וכמו שאמרנו שיש בזה עניינים עליונים של בחינת רחל ולאה וכדו', אבל בתיקון חצות של ימי בין המצרים, הרי עושים אותו גם בשנת השמטה, וא"כ זה לא דומה לתיקון חצות של לילה, ולכאורה גם נשים צריכות לומר את זה. אבל באמת אנחנו לא רואים שנשים רגילות לעשות תיקון חצות. **ומין ראש הישיבה** (מקור נאמן ח"ב סימן ג') כתב שהרגש של הנשים גדול מאד בזה, וקשה להגיד להם לשבת ולהתייחד בצעור יותר מדי, כי אח"כ זה יפריע לה בטיפול הילדים ובבית וכדו', ולכן הנשים לא נהגו לעשות תיקון חצות²⁵. אמנם אשה שעושה תיקון חצות, אין שום איסור בזה כמובן, ואדרבה

23. אני זוכר כאשר הראש"ל הגאון רבי אליהו בקשי דורון (שה' ישלח לו רפואה שלימה ויארץ ימי טוב ושוני בניעמים) נתמנה להיות ראשון לציון, הגיע למסור שיעור בישיבה. זה היה בימי בין המצרים, ואחרי השיעור כל תלמידי הישיבה יושבים על המדרגות לומר תיקון חצות. הרב ישב ביחד עם מרן ראש הישיבה, ואמר איתנו תיקון חצות. אחרי שבוע-שבועיים הרב בקשי דורון היה הרב המקדים במוצאי שבת אצל מרן הרב עובדיה זצ"ל (להבדיל בין החיים), ומרן הרב עובדיה תינה צערו על שהמנהג הנפלא של תיקון חצות הולך ונשכח מן העולם, ואמר: אולי ממשיכים בזה קצת בישיבת פורת יוסף. (שנה שעברה הייתי בישיבת פורת יוסף-גאולה בימי בין המצרים, ובצהריים כולם ישבו ועשו תיקון חצות. ויש ספר נפלא שחיבר הרב אורי כהן מרבני הישיבה שם, שמביא הרבה דברים מפליאים על ענין תיקון חצות). הרב בקשי דורון אמר למרן הרב עובדיה: הרב, שבוע שעבר הייתי בישיבת כסא רחמים, וגם שם עושים את תיקון חצות כמו שצריך. הרב ע"ה שמח בזה, ואמר: הנה הרב מעיד שגם בישיבת כסא רחמים ממשיכים על הדבר הזה.

24. צריך לראות איך שרבי יהודה הלוי מתאר את זה, כאילו הוא חי שם, וראה מה שעשה נבזר אדן שר הטבחים על דמו של זכריה. מצמרר ומעורר את הלב.

25. ובתורה שבעל פה הביא ראה לזה מהמעשה על מרן החיד"א, כאשר היה באיטליה בתשעה באב, ראה שבחצות היום הנשים מתחילות לשטוף ולכבס כאילו הגיע חג. שאל אותם: למה אתם עושים דבר כזה? והרי עדיין זה צום ולא מצאנו שמותר לעשות את זה. אמנם אומרים נחמה ויושבים על כסאות, אבל לא התירו את הדברים האלה.

ולהרגיש בצער השכינה הקדושה, ולהוסיף מעשים טובים מעשי חסד ובין אדם לחבירו, להסתכל בעין טובה על כלל ישראל, ולראות ולהרגיש צער של כל יהודי, לכאוב ככאב אישי את המצב הרוחני של כלל ישראל, ולהתחנן לבורא עולם שישגלה מלכותו עלינו מהרה, ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. ונזכה בקרוב ממש לחגוג בשמחת בנין בית המקדש בית תפארתנו, במהרה בימינו אמן.

מי שברך אבותינו הקדושים והטהורים אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך וישמור וינצור את כל הקהל הקדוש הזה, הנמצאים כאן ודי בכל אתר ואתר, גדולים וקטנים, הם וכל אשר להם. מלאך דעלמא יברך יתהון, ויזכה יתהון, ויחדש עליהם את הימים האלה לששון ולשמחה, לישועה ולנחמה, לפרנסה ולכלכלה טובה, ולגאולה קרובה, במהרה בימינו, אמן.

על אחיהם דבר מסויים. והנה באמצע הלילה התעוררו לומר תיקון חצות בחדרם, ופתאום שומעים קול בכי. פותחים את הדלת בזהירות, ושומעים את אח שלהם בוכה. חשבו לעצמם: מי יודע מה יש לו בחיים?! אבל לא נעים להיכנס לפרטיות של בן אדם שאירח אותם. וחזרו לחדרם. למחרת בלילה, שוב שומעים אותו בוכה בחדר שלו. החליטו שהם חייבים לבדוק מה יש לו. בבוקר הוא שוב מכרכר סביבם ומגיש להם. ואמרו לו: אחינו, תשב איתנו, ניזכר איך היה בילדות, ותספר לנו איך הפרנסה והשכנים כאן. אמר להם: הכל בסדר ב"ה. שאלו אותו: אין משהו שמעיק עליך? אולי בעיה רפואית או האויבים כאן? אמר להם: הכל בסדר ב"ה. האחים מסתכלים אחד על השני, והחליטו שאי אפשר לשאיר את האח ככה וללכת לבית. אמרו לו: בלילה התעוררנו ושמענו אותך בוכה, אולי תספר לנו מה מעיק עליך בחיים. אמר להם: אחי הצדיקים, אני מתבייש מכם. ראיתם שאני עסוק במקום הזה עם כל מיני ערלים ושכורים, ולפעמים אני פולט מלה לא במקום בצחוק, ואולי מדבר על אדם שלא כשורה וכדו'. לכן כאשר אני שם לב לזה, אני עוצר נזכר וזה כואב לי, והולך לכתוב את זה בפנקס שלי. ובאמצע הלילה אני קורא את זה, ומתחיל לבכות בדמעות שליש עד שהנייר נמש מהדמעות, ואני אומר: כך גם יתכפרו החטאים שלי. אני לא יודע אם זה צודק או לא, תגידו לי אתם. רבי זושא הסתכל על רבי אלימלך, ואמר לו: אחי היקר, אנחנו באנו לכאן כדי להוסיף לו, אבל הוא לא זקוק לנו בכלל, הוא עושה את הדבר הטוב ביותר בזה שמפשפש במעשיו. אמרו לו: אשריך, תמשיך ותעשה את זה.

השתתפות שלה בצער החרבן זה דבר גדול מאד. אבל בכל זאת המנהג שהנשים לא עושות תיקון חצות של ימי בין המצרים.

לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה

כג. צריך לדעת שכל התעניות וסממני האבל האלה, הרמב"ם (פ"ה מהלכות תעניות ה"א) כותב: **כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה, ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים, ומעשי אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותם הצרות, שזכרון דברים אלו נשוב להטיב.** וא"כ עיקר מטרת הצער לעורר את הלבבות לפשפש במעשינו²⁶. יהי רצון, שנזכה לתקן את מעשינו,

למחרת מרן החיד"א הלך בדרך עם משרתו, וראה שתי נשים מדברות ומצביעות עליו. אמר למשרתו: תגיד לי מה מדברות הנשים הללו? הלך ושאל אותם. אמרו לו: הרב הזה לא מאמין שיבוא המשיח. מרן החיד"א התפלא: אני לא אמרתי דבר כזה. אמרו לו: אנחנו היינו שוטפים ורוחצים במנחה של תשעה באב, כי אמרו לנו שהמשיח נולד בתשעה באב ואחר חצות זה תקוה לגאולה, והוא אמר שלא צריך לטוֹף ולרחוץ, סימן שלא יבוא המשיח. אמר להם מרן החיד"א: תרחצו ותעשו הכל, העיקר שתדבקו באמונה הזאת של ביאת המשיח.

26. מסופר על האחים הקדושים רבי זושא ורבי אלימלך, שנולדו לאביהם רבי אליעזר ליפמן אחרי הרבה שנים שזכה בהם. ולא הרבה יודעים שהיה להם אח שלישי וקרו לו רבי הלל, שהיה צעיר בכמה שנים מהם. אחרי החתונה הוא נסע למקום מסויים, והתרחק מהם. האחים כאשר התקרבו למעזריטש ולאור החסידות, היו נודדים ממקום למקום לעורר את לב ישראל לדביקות ולשמחה בעבודת ה'. יום אחד אמרו: אנחנו דואגים לאחרים וצריכים ללכת גם לאח שלנו, ובוודאי שהאור הגדול הזה לא הגיע אליו, וכבר עברו הרבה שנים והגיע הזמן שנלך לבקר אותו. נסעו לשם, אבל כמו אצל יוסף הצדיק הוא עזב אותם בלי שהיו בחתימת זקן, ועכשיו כבר לא הכיר אותם. אבל בכל זאת ראה אנשים של צורה, כיבד אותם והכניס אותם לבית המרוח שלו, והיה מכרכר סביבם. הם מסתכלים עליו, ורואים אותו עסוק עם ערלים וכל מיני שכורים שם, ואמרו: לפני שנדבר איתו ענייני ראת שמים ורוחניות, קודם כל נתוודע אל אחינו. אמרו לו: שלום אחינו. הוא גילה שהם אחים שלו, ערך לכבודם סעודה מכובדת, ושמח בהם שמחה גדולה. והנה הם שמים לב שמדי פעם שהולך וחוזר ומגיש להם דברים לשלחן, הוא נעצר ומתכרמז פניו, הולך לפינה מאחורי הדלפק ועומד שם כמה רגעים, ושוב חוזר וממשיך לשרת אותם. וככה עושה גם כאשר משרת את שאר האורחים בבית המרוח שם. הם הצטערו וחשבו שמעיק

בס"ד

מוסדות "חכמת רחמים" יתפללו בעדכם

עשרה תלמידי חכמים יתפללו ויעתירו בעדכם על ציונו הקדוש של רבנו האר"י הקדוש

ביום ההילולא ה' באב המסוגל לישועות

בתרומה של 21 ש"ח עבור כל שם מ-5 שמות ומעלה 101 ש"ח בלבד

לפרטים ומסירת שמות: 052-7130554 | 08-6727523

בשורה טובה

לשוחררי התורה והמצוות

כידוע עיקוי גדול הוא לנשימות הנפטרים להנציזו את שימותיהם בספרי לימוד אשר ילמדו בהם תלמידי זוכמים.

לכן מכון "ארח צדיקים" יצא במבצע גדול אשר בו אדם הרוצה להעלות את נשמת יקיריו למקום גבוה בגן עדן יוכל בתרומה למוסדות לעשות כן.

בתרומתכם אנו ננציח את שמות יקירכם בתוך ספרי מרן הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל ועוד ואנו נחלקם לשיבות, כוללים ובתי מדרש שילמדו מתוכם.

הדרך הטובה לעשות נחת רוח לקרובי משפחתכם

לפרטים והזמנות: 08-6727523 | 0504174471 (בבקר משעה 1:30-8:30 ובערב משעה 22:00-20:30)

ישיבות וכוללים שאין להם את ספרי המכון ומעונינים לקבלם יפנו גם למס' הנ"ל.

ילדי גאלה

בית נאמן לילדים
מתוך שיעוריו של רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א
לע"נ גאולה בת הרבנית אסתר מאזוז ע"ה

עורך: הרב ר' שמואל עידאן שליט"א

למען תספור

הרה"ג הצדיק רבי שמואל עידאן זצ"ל
בשבוע הבא יום פטירת רבי שמואל עידאן זצ"ל,
שהיה בנו של רבי דוד עידאן זצ"ל. רבי שמואל
 ואביו הוציאו מאות ספרים של חכמי ג'רצא
 ואחרים. בשנת תרע"ב הביא רבי דוד עידאן בית
 דפוס לג'רצא, אבל לא היו יודעים להדפיס ולסדר
 את האותיות, אז הביאו יהודי אחד מתונס שידע
 את זה, קראו לו יוסף בן נתנאל הלוי, אבל אסור
 ללויים לגרו יותר משנה בג'רצא, ולכן כל ששה
 חדשים בפסח ובסכות היה חוזר לביתו בתונס.
 הוא למד אותם, עד שקלטו את המלאכה הזאת,
 וכתבו: "ותשלם מלאכת הקדש על ידי הפועלים
 הנצמנים היקרים והישרים סניור פלוני וסניור
 פלוני" (בחי' פותבים סניור במקום אדון). וגם הבן
 [רבי שמואל] היה כמו האבא, והוציא ספרים של
 חכמי ג'רצא שהיו גנוזים. הוא היה יחד עם רבי
 נחום סעדון ז"ל, אחד היה בידו כתב היד ואחד
 היה בידו הדפוס, והיו בודקים איפה חסרה שורה
 ואיפה צריך תקון וכדומה, וכל אהבתו היתה תמיד
בספרים. נפטר ביום כ"ז בתמוז בשנת תשנ"ו, בן
 שבעים ושלש. (וראה בהרחבה למרן שליט"א בספר
 מגדולי ישראל חלק ג' עמוד ש"ג והלאה).

הלכה נאמנה

א. מרן השלחן ערוך (סימן תקנ"א סעיף ט') כותב שלא לשתות יין מראש חדש
אב. אבל כף החיים (שם אות קכ"ו) וברית
 כהנה (מערכת ר' אות ח') כתבו שלא
 קבלו עליהם שלא לשתות יין, כי
 מדין הגמרא (תענית כ"ו עמוד ב') זה
 מתיר עד סעודה מספקת, ולכן בחי'ל
 ובירושלים אמרו "אנחנו שותים יין כי
 לא יכולים לעמוד בזה". אבל לפי דעת
 זה דוקא בזמנם שכל מאכלם היה
 לחם ויין. "לאמנם אמרו בפיסוקים: "ופלפי
 צדק מלך שלם הוציא לחם ויין" (בראשית
 י"ד יח). "לאמנם אמרו איה דגן ויין" (איכה
 ב' י"ב)), אבל היום לא שותים יין רק
 לעתים רחוקות, ולכן אפשר להמנע
 מזה, ואם אדם מכרח לשתות משהו,
 יביא מיץ או משהו אחר, כי אפשר בלי
 לשתות יין אלא ישתה רק בשבת.
ב. האשפנזים מחמירים גם ביין של
 הבדלה, ובמוצאי שבת הם לא שותים
 יין, אלא מחפשים ילד (עד גיל שתיים
 עשרה) שישתה להם. אבל אם אין ילד
 מה עושים?! פעם אמרתי לרבי מרדכי
גנוט שליט"א שיש לי עצה פשוטה
 מאוד, שיביאו בירה לבנה שהיא "חמר
 מדינה" ואפשר לצאת בה ידי חובה,
 ואז גם לפי החומרא של האשפנזים
 זה מועיל ומתיר. ולכן במקום לחפש
 ילד ולומר לו שישתה (וגם צריך לשתות
 רביעית כדי שיצטרף אחר כך ברכה אחרונה),
 תשתה בירה, ואחר כך תברך נפשות,
 ואתה יוצא ידי חובת הבדלה, והכל
 9, וגליון 73 אותיות ול"ו והערות 30 311)

ידע תדע

א. בתונס היו שנהגו לקרא את ההפטרות בשלש
השבועות במניינה של קינות. וזה לא מנהג חדש בתונס
 אלא זה כבר מימי הריב"ש, כי יש לו שאלה בספרו (סי'
 קי"ב) אם בשלש השבועות לא נמצא מי שידע לקרא
 את ההפטרה בנגון של קינה, "לא היה מצוי אז לדעת
 לקונן" (כך הלשונו שלו), האם יכול לעלות להפטרה אחד
 שכתב עלה לתורה, בגלל שהוא יודע לקונן? אז אם כן
 כבר בימי הריב"ש בספרד לפני שש מאות שנה נהגו ככה,
 ומשם התפשט המנהג הזה, אבל תמיד התפלתי עם
אבא זצ"ל ומעולם לא עשנו בנגון קינה, כי שבת צריכה
 להיות שבת, ושוכחים את כל האבלות והצער. ולא רק
 זה, אלא קוראים את הפסוקים האחרונים של ההפטרות
 האלה ד"ח - דברי, שמעו, חזון, בנגון של חגים, והשבת
 נקרא: "הלך וקראת באזני ירושלים לאמר פה אמר ה'
 זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלילתך, לקחת אחרי במידבר
 בארץ לא ורועה", קדש ישראל לה' ראשית תביאתה כל
 אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'" (ירמיה ב' ב-ג),
 ואלו הפסוקים האחרונים של ההפטרה השבת. ושבע
 הבא קוראים [בסיום הפטרת שמעו] "אם תשוב ישראל

נאם ה' אלי תשוב וכו'" (ירמיה ד') וככה מנהג הספרדים.
 (גליון 72 אותיות ל"א ול"ב, וגליון 121 אותיות א' וב').

ב. ביום חמישי בשבוע הבא (כ"ט בתמוז) פטירת רבן של
ישראל רש"י, שנפטר ביום כ"ט בתמוז שנת ארבעת
 אלפים תתס"ה, לפני תשע מאות וארבע עשרה שנה.
 רש"י מאיר לנו את העינים, ולא תוכל לעבר עמוד גמרא
 בלי רש"י, כי לא תבין כלום. כל הפרושים שנכתבו אחרי
 זה יונקים מהפירוש שלו. הסגנון של רש"י מדיק להפליא.
הרשב"א, רבי שמעון פר צמח [דוראן, התשב"א], כתב
 בהקדמה לספרו מגן אבות: "רש"י שמעולם לא קם
אדם כמוהו מפרש דברים על פונת אומרים. כלומר
 שהוא מפרש דבר כפי הפנה של האומר אותו. (גליון
 121 אותיות י"א, י"ב וט"ו).

ג. כמה זמן עבר מרב האי גאון עד הרמב"ם? רב האי
 גאון נפטר בשנת ארבעת אלפים תשצ"ח, והרמב"ם לכל
 המאחר נולד בשנת ד' [ארבעת אלפים] תתצ"ח (יש דעה
 בשנת ד' תתצ"ה), זאת אומרת שמפטירת רב האי גאון עד
 שנולד הרמב"ם עברו רק מאה שנה בלבד. (ושנת פטירת
 הרמב"ם היא ד' תתקס"ה). (גליון 10 אות י"א, וגליון 14 אות כ"ה).

חיבה

פתח ללא דלת.

תשובה לחיבה נמצאת בעלון הנוכחי

תשובות ניתן לענות בקו בית נאמן 079-9270505 21 (חובה לציין שם וכתובת) נא לשלוח התשובות עד יום שני בערב

פתיחות מגיליון קודם:

פתרון החידה: חום הדי סולדת לא יותר מהראש. חום הדי סולדת הוא לא יותר מ-65 מעלות, שהיא הטמפרטורה של ראשי התיבות הדי סולדת. הוכחה: בועו קריכלי - חדרה
 פתרון מי בתמונה: רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א ומרן הראו"ר רבי משה צדקה שליט"א ראשי ישיבת מורת יוסף. הוכחה: ידידיה גרבלי - ירושלים.